
ตอนที่ ๒ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กิจกรรมสัมมนา

ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบัน

พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร. (ทองขาว กิตติธโร)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มจร

บทนำ

ก่อนอื่นต้องขอแสดงความดีใจ (Congratulation) ซึ่งชมยินดีกับบัณฑิตใหม่ รุ่นที่ ๖๐/๒๕๕๘ ทุกรูป ทุกท่าน และทุกระดับของการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ประสบความสำเร็จการศึกษา และมีโอกาสได้เข้ารับปริญญาบัตร ด้วยความภาคภูมิใจในวันนี้

เมื่อพูดถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมแล้วจะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมยุคปัจจุบัน ทั้งสังคมภายในและสังคมภายนอก และรวมกระทั่งสังคมระดับชาติ และสังคมระดับโลกอีกด้วย มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่างๆ ไปอย่างมาก และรวดเร็วอีกด้วย เช่น การคมนาคม การติดต่อสื่อสารกัน (Communication) สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ทั้งๆ ที่อยู่ห่างไกลกันคนละทวีปคนละซีกโลก แต่ดูเหมือนอยู่ใกล้กันแค่อีเอ็ม เหล่านี้เป็นต้น เป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงในสังคมและค่านิยมในสังคมยุคปัจจุบันนั่นเอง

ค่านิยม (Value) ในสังคมไทยในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และมากกว่าที่จะคิด สาเหตุที่สำคัญนั้น เนื่องมาจากการรับเอาตัวอย่างของวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมจีนด้านต่าง ๆ เข้ามาด้วย จึงทำให้วัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมจีนแพร่หลายเข้ามาอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมค่านิยมของสังคมไทยเป็นอย่างมากในปัจจุบัน^๑ ค่านิยมต่างๆ (Values) จึงเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปยอมรับ ยึดถือและนำมาปฏิบัติ เพื่อเป็นเครื่อง

^๑ ทศนิยม ทองสว่าง, **สังคมไทย**, (กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๗), หน้า ๘๓.

ช่วยตัดสินใจและกำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเองในสังคมตลอดมา โดยเฉพาะในสังคมยุคปัจจุบัน รัฐบาลของ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไว้ถึง ๑๒ ประการ เพื่อให้วิถีชีวิตของคนในสังคมมีค่านิยมเป็นไปในรูปแบบหรือทิศทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่ความปรองดอง ความสามัคคี และความสงบสุขของคนในสังคมสืบไป

ความหมาย

ค่านิยม(Value) คือสิ่งที่ใจชอบ หรือวิธีการจัดรูปแบบความประพฤติที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับของความคิดที่ฝังแน่นอยู่ในใจ สำหรับยึดถือในการปฏิบัติตนของคนในสังคม คือการมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง การช่วยเหลือผู้อื่น การได้รับยกย่องในสังคม การมีความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตัวเอง การมีเพื่อนที่ดี และความสำเร็จในชีวิต เป็นต้น ค่านิยมนั้น ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ตามยุคตามสมัย ตามกระแสของสังคม หรืออาจจะมีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นมาแทน ค่านิยมเก่าก็ถูกลืมนำตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป จึงทำให้สังคมเปลี่ยนไป

ดร.ไพฑูรย์ เครือแก้ว^๒ ได้อธิบายให้ความหมายของคำว่า “ค่านิยม” ไว้ว่า ค่านิยมของสังคม คือสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือกลับกลายมาเป็น สิ่งที่คุณถือว่าเป็นสิ่งที่บังคับต้องพูดต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชายกย่องและมีความสุขจะได้เห็น ได้ฟัง และได้เป็นเจ้าของ เป็นต้น

พื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือที่เรียกว่า การกระทำระหว่างกันทางสังคม (Social Interaction) ซึ่งหมายถึง กระบวนการตอบสนอง ซึ่งกันและกันในการแสดงออกระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม โดยพฤติกรรมหรือการแสดงออกของบุคคลหนึ่ง จะเป็นผลต่อการแสดงพฤติกรรมสนองตอบของอีกบุคคลหนึ่ง ทั้งนี้และทั้งนั้นโดยผ่านกระบวนการสื่อความหมายที่ใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน เช่น โดยการใช้ภาษา กิริยาท่า

^๒ ดร. ไพฑูรย์ เครือแก้ว, **วัฒนธรรมเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, พระนคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๓), หน้า ๘๘.

ทาง และสัญลักษณ์อื่นๆ เพื่อให้สามารถตีความพฤติกรรมในการแสดงออกของบุคคลได้ตรงกัน ทั้งนี้ไม่จำเป็นว่าบุคคลหรือกลุ่มจะมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง บุคคลหรือกลุ่มอาจมีการปฏิสัมพันธ์กันโดยทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการสื่อสารอื่นๆ เช่น ทางโทรศัพท์ จดหมาย และสื่อมวลชนต่างๆ เป็นต้น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันยังก่อให้เกิดผลอื่นๆ ทางสังคม เช่น การเกิดระบบสังคม หรือการเกิดโครงสร้างทางสังคมที่เป็นแบบแผนอันมั่นคง รวมถึงการเกิดวัฒนธรรมของสังคม (Social Process) ซึ่งหมายถึงรูปแบบในการปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่เสมอในการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์

พื้นฐานแรกเริ่มในการศึกษากระบวนการสังคมนั้น ได้นำแนวความเข้าใจเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยาของวิชาชีววิทยามาประกอบการวิเคราะห์สังคมมนุษย์ โดยเฉพาะคือ ทฤษฎีของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Darwin Charless)^๑ ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์สังคม แนวความคิดซึ่งอธิบายสังคมมนุษย์โดยใช้ทฤษฎีของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน มาเป็นพื้นฐาน เรียกว่า Social Darwinists โดยอธิบายว่า มนุษย์ก็เช่นเดียวกับสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่จะต้องมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของชีวิต โดยประกอบไปด้วย การขัดแย้งการแข่งขัน และความร่วมมือระหว่างกัน แต่มนุษย์ได้พัฒนารูปแบบของความขัดแย้ง การแข่งขัน และความร่วมมืออย่างเป็นระเบียบแบบแผนโดยการสร้างวัฒนธรรม ซึ่งแตกต่างจากสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ ที่การปรับตัวเกิดขึ้นโดยทางกายภาพเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ต้นไม้จะพยายามแผ่กิ่งก้านสาขาให้สูงใหญ่กว่าต้นอื่น ๆ เพื่อให้ได้แสงสว่างจากดวงอาทิตย์ สัตว์ใหญ่ต้องพึ่งพิงสัตว์เล็กเป็นอาหารโดยการใช้พลังกายเข้าต่อสู้ แต่มนุษย์ใช้แบบแผนการปฏิสัมพันธ์โดยมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมในการอยู่รอดของชีวิต

สรุปได้ว่า ค่านิยมหมายถึง สิ่งที่คนยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม แต่เป็นสิ่งที่ปรารถนาของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ

^๑ Darwin, Charles, *The Problems of World Population*, (London : Cambridge University Press, 1958), p. 102.

ความสำคัญของค่านิยม^๔

ค่านิยม(Value) มีความเกี่ยวพันกันกับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ค่านิยมบางอย่างได้สร้างแกนของวัฒนธรรม ลักษณะขั้นมูลฐานของวัฒนธรรม เกิดจากค่านิยม เช่น คนไทยปรารถนาหรือต้องการที่จะมีอิสสระเสรี ซึ่งจัดเป็นค่านิยมของสังคมไทยที่มีมาแต่โบราณกาล คนไทยจึงมีชีวิตอยู่อย่างอิสสระเสรีตามแบบของคนไทย อิสสระเสรีจึงเป็นแกนของวัฒนธรรมไทย

ค่านิยมมีความสำคัญมาก และมีผลกระทบต่อจนถึงความเจริญและความเสื่อมเสียของสังคมและความมั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะมีความเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน สังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม เช่น การพนัน ขาดระเบียบวินัย ไร้ความสามัคคี อยู่อย่างตัวใครตัวมัน ฯลฯ สังคมนั้นจะเสื่อมลงและขาดความมั่นคงภายในชาติ

ค่านิยมบางอย่างขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพแวดล้อมทางสังคมเมื่อสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมเก่าก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย และจะมีค่านิยมใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ เช่น สมัยก่อนคนไทยนิยมสร้างวัดวาอารามกันมาก เพราะวัดเป็นศูนย์รวมพลังทางด้านจิตใจ ให้การศึกษา รักษาพยาบาล สถานสงเคราะห์ช่วยเหลือคนยากจน เป็นสถานที่พักของคนเดินทาง ศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม ศูนย์กลางการปกครอง สโมสรชาวบ้าน และคลังพัสดุ เป็นต้น เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเผยแพร่เข้ามาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางด้านวัตถุ สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีการสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ศาลาประชาคม พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ ค่านิยมในการสร้างวัดก็เสื่อมลง คนไทยกลับมีค่านิยมในการสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และสาธารณประโยชน์ด้านอื่น ๆ แทน

ค่านิยม(Value) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม สังคมจะเจริญก้าวหน้า หรือเสื่อมก็ขึ้นอยู่กับค่านิยมของคนในสังคมนั้น ๆ ฉะนั้นการสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การปลูกฝังให้บุคคลรู้จักคุณค่าของความเป็นมนุษย์คือ ให้มีความรัก ความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูล และไม่เอาอัตเอาเปรียบกันและกัน และรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่

^๔ ผศ. ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, สังคมไทย, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๒๒), หน้า ๓๙-๔๐.

ของตน เป็นต้น ควรจะสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ผู้นำในการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับมนุษยธรรมในสังคมไทยได้แก่ ผู้บริหารประเทศ ข้าราชการ ปัญญาชน นายทุน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำทางศาสนาต่าง ๆ เป็นต้น

ค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบัน

ค่านิยม ๑๒ ประการของสังคมไทยในปัจจุบันนี้(พ.ศ.๒๕๕๓) ซึ่งเป็นค่านิยมหลักของคนไทย เพราะการสร้างค่านิยมหลักของคนไทย ตามนโยบายของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) เพื่อสร้างสรรคประเทศไทยให้เข้มแข็ง ต้องสร้างค่านิยมใหม่ให้คนไทย ดังคำประกาศของรัฐบาลได้ประกาศไว้อย่างเป็นทางการ ดังนี้

๑. มีความรักชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน
๓. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
๔. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม
๕. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย
๖. มีศีลธรรม รักษาความซื่อสัตย์
๗. เข้าใจการเรียนรู้ประชาธิปไตย
๘. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
๙. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ
๑๐. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
๑๑. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ
๑๒. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ทั้งหมดนี้คือค่านิยมหลักของคนในชาติ ยึดมั่นตามหลักค่านิยมของชาติที่เน้นทั้งเรื่องการพัฒนาตัวเองทั้งในด้านความสามารถทั้งคุณธรรม ศีลธรรมเพื่อร่วมมือกันทำให้ชาติบ้านเมือง และส่วนรวมเข้มแข็งดีขึ้นเหล่านี้ล้วนดีทั้งนั้น ต้องเผยแพร่ให้ซึ้งใจให้ฝังใจ วันใดคนไทยเข้มแข็ง ชาติเราก็เข้มแข็งด้วย

ที่มาของค่านิยมในสังคมไทย

ที่มาของค่านิยมของสังคมไทยนั้น มีที่มาหลายด้านด้วยกัน ดังจะกล่าวได้ ดังนี้คือ^๕

๑. ศาสนาพุทธ คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (๙๕.๔%) และปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย มีการอบรมสั่งสอนศีลธรรมหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรหลานตั้งแต่เล็ก ๆ พุทธศาสนาจึงสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น การทำบุญ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี การเคารพผู้ใหญ่ เคารพผู้อาวุโส เป็นต้น

๒. ศาสนาพราหมณ์ พิธีการและพระราชพิธีต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเพณีตามลัทธิพราหมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาบน้ำในพิธีการต่าง ๆ หรือพิธีสรงน้ำ ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก ศาสนาพราหมณ์จึงสร้างค่านิยมในสังคมไทย เช่น คนไทยชอบจัดงานพิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่า พิธีรดน้ำในการสมรส พิธีวางศิลาฤกษ์ พิธีอาบน้ำศพ และพิธีทำขวัญนาค เป็นต้น

๓. ระบบศักดินา สังคมไทยผูกพันกับระบบศักดินามาเป็นเวลานาน ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ระบบศักดินาจึงมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างค่านิยมของสังคมไทย เช่น ค่านิยมของความอยากเป็นเจ้านาย การมียศถาบรรดาศักดิ์ และชอบรับราชการ เป็นต้น

๔. ระบบเกษตรกรรม สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม (Agrarians Society) คนไทยจึงมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด ตามสภาพของท้องถิ่น คนไทยส่วนใหญ่อยู่ในชนบท ชนชนบทที่อาศัยอยู่ในละแวกบ้านเดียวกันจะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ใครได้รับความเดือดร้อนก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เท่าที่จะช่วยได้

๕. ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นผลมาจากความกลัว เช่น กลัวความเจ็บไข้ได้ป่วย กลัวภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น จึงมีการกราบไหว้อ้อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องกันภัยต่าง ๆ ทำให้คนไทยมีค่านิยมในเรื่องการกราบไหว้บูชาภูเขาดินไม้ ลัทธิที่มีลักษณะผิดจากสภาพปกติธรรมดา จึงเป็นที่มาของความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์

^๕ ผศ. ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, สังคมไทย, หน้า ๔๑.

ค่านิยมทั่ว ๆ ไปของสังคมไทย

ค่านิยมทั่ว ๆ ไปของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ มีมากมายหลายประการด้วยกัน ซึ่งพอจะนำมากล่าวไว้ในที่นี้ได้ ดังต่อไปนี้^๖ คือ

๑. ความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ (The King) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ พระองค์ทรงร่วมสุขร่วมทุกข์ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวของคนไทย ในการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยนั้น แม้ว่าพระองค์จะทรงมีอำนาจลดน้อยลง แต่พระบรมเดชานุภาพมิได้ลดน้อยลงด้วยเลย พระองค์ทรงมีบทบาทมากขึ้นในด้านพิธีการ สังคม การปกครอง ทรงเป็นผู้นำทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร พระองค์จะรับพระราชทานสิ่งของเงินทองต่าง ๆ ร่วมการกุศลตามพระราชอัธยาศัย แล้วพระราชทานสิ่งของเหล่านั้น ช่วยเหลือคนยากจน ผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทหาร ตำรวจ และพลเรือน พระองค์เสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรในท้องที่ต่าง ๆ ตลอดถึงท้องถื่นทุรกันดาร พระองค์ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อช่วยเหลือราษฎรอีกด้วย พระองค์ทรงเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความสามัคคีในชาติ และการรักษาเอกราชของชาติไทย เพราะคนไทยมีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ฯลฯ ต่างก็มีความจงรักภักดีต่อพระองค์ ภาวะสังคมไทยในปัจจุบันนี้ประสบภัยทั้งภายในและภายนอกประเทศนานปีประการ แต่สามารถอยู่รอดได้ เพราะคนไทยมีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ จึงยอมเสียสละทุกอย่าง เพื่อรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๒. เรื่องเงินตรา (Money) ด้วยเหตุที่เงินสามารถนำไปใช้แลกเปลี่ยนกับสิ่งของทุกชนิดที่มีอยู่ในโลกนี้ เงินจึงเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่สังคมปัจจุบันกำลังเชื่อในวัตถุนิยม (Materialism) การที่คนไทยมีค่านิยมในการนับถือเงิน เพราะบุคคลมีเงินได้รับการยกย่องและเคารพนับถืออย่างกว้างขวาง บางครั้งก็ไม่ได้คำนึงว่า ผู้นั้นจะได้เงินมาทำให้ร่ำรวยขึ้นโดยวิธีใดก็ตาม เงินนำมาซึ่งเกียรติยศ อำนาจ และชื่อเสียง บางคนบริจาคมเงินเป็นจำนวนมากเพื่อสาธารณกุศล เช่น สร้างอาคารคนไข้ ให้โรงพยาบาล หรืออาคารเรียน ให้แก่โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งก็ตาม จะได้รับการประกาศเกียรติคุณต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องในสังคม ให้คุณค่าหรือความดีของบุคคลขึ้นอยู่กับเงิน ถือเงินตราเป็นพระเจ้า

^๖ ผศ. ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ, สังคมไทย, หน้า ๔๒.

คนที่มีฐานะร่ำรวยมักจะได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้นำของชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฯลฯ พ่อค้าคหบดีบางคนที่มีฐานะร่ำรวย จะมีอำนาจและอิทธิพลมากในชุมชนที่ตนอยู่อาศัย สามารถจะย้าย ข้าราชการบางคนที่ขัดผลประโยชน์ของเขาได้ เพราะรู้จักกับผู้บังคับบัญชา และเงินเข้าถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาตำบล สมาชิกสภาจังหวัด ฯลฯ ในสังคมไทยก็มีการทุ่มเทเงินซื้อเสียง ยังมีคำพังเพยที่ว่า ใครมีเงินมีทองก็นับเป็นน้องเป็นพี่ แสดงให้เห็นว่า เงินมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เราควรจะช่วยแก้ค่านิยมทางด้านวัตถุเข้าไปสู่ค่านิยมทางด้านจิตใจบ้าง ด้วยการฝึกอบรมเด็ก เยาวชนให้รู้จักเสียสละ ไม่ยึดถือเงินเป็นของตอบแทน ค่าของน้ำใจคนเป็นสิ่งที่ยากมากขึ้นทุกวัน คนเราจะต้องรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีผู้อื่น บางครั้งเงินไม่สามารถซื้อความรักซื้อความซื่อสัตย์ได้ บางคนมีเงินมากมายแต่หาความสุขทางใจไม่ได้เลย ดังนั้น เราอย่าไปลุ่มหลง^๗

๓. อำนาจ (Power) คนทุกคนในสังคมยกย่องอำนาจ การต่อสู้แข่งขันทางการเมืองเป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ (Power) สังคมไทยมีอดีตผูกพันกับระบบศักดินาที่มีการยกย่องอำนาจเป็นเวลานาน และอำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมสังคม จะเห็นได้มากจากระบบราชการ โดยอำนาจจะแฝงอยู่ในตำแหน่ง และตำแหน่งที่มีอำนาจมากในสังคมไทยก็คือ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (Prime Minister) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ อำนาจยังบันดาลให้ได้มาซึ่งเงิน เกียรติยศ ชื่อเสียง และอื่น ๆ ดังนั้น อำนาจจึงเป็นค่านิยมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยปรารถนา

๔. การทำบุญกุศล (Make Merit) ค่านิยมในเรื่องการทำบุญกุศล ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากคำสอนของศาสนาต่างๆ ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ฉะนั้น ศาสนาพุทธจึงมีอิทธิพลในการสร้างค่านิยมเกี่ยวกับการทำบุญกุศล ชาวพุทธมีความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม

^๗ อานนท์ อาภาภิรม, มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๑๕), หน้า ๘๙.

การเวียนว่ายตายเกิด ชาวพุทธเชื่อว่าการทำบุญกุศลนั้น เป็นกรรมดีที่จะสะสมสร้างไว้แล้วจะส่งผลถึงอนาคตทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ดังนั้น ชาวไทยทั้งที่ร่ำรวยและยากจนจึงนิยมทำบุญกุศล โดยเฉพาะชาวไทยในชนบท ไม่ว่าจะยากจนเท่าไรก็ตาม จะทุ่มเทเงินทองเพื่อทำบุญกุศล โดยไม่กลัวความยากจน เพราะนั่นคือ ความสุขของเขา

พระธรรมโกศาจารย์ หรือหลวงปู่พุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม ท่านได้อธิบายเรื่องการทำบุญและการประกอบกุศล^๕ ว่า ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าถือว่า การทำบุญที่สูงที่สุดคือ การทำคนให้เป็นมนุษย์ ให้เขาได้รับความสุขด้วย การมีจิตใจสะอาดปราศจากกิเลส การทำบุญบางอย่าง เช่น การสร้างวัด สร้างโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยนั้น เป็นการกุศลจริง แต่ยังไม่สูงนัก อาจกลายเป็นผลร้ายแก่สังคมได้ ถ้านักเรียนหรือนักศึกษามีแต่ความรู้อย่างล้นเหลือ เหนือความมีศีลธรรม ไม่ใช่ความรู้ไปในทางที่ถูกต้อง ธรรมะที่ทำให้จิตใจสูงได้แก่ การที่จิตใจสะอาดปราศจากกิเลส เราจะมีโบสถ์สำหรับสวดมนต์ทำพิธีหรือไม่ ก็ไม่สำคัญเท่ากับการทำจิตใจให้สะอาดปราศจากกิเลสทั้งปวง ฉะนั้นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เข้าถึงค่านิยมการทำบุญที่ถูกต้อง

๕. ความสนุกสนาน(Enjoyment) คนไทยรักความสนุก กิจกรรมต่าง ๆ จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความสนุกสนาน การทำบุญการจัดงานพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงการทำงานจะมีความสุขสนุกสนานสอดแทรกอยู่ด้วยเสมอ คนไทยมีความสุขสนุกสนานมาตั้งแต่เกิดไปจนตาย เช่น งานฉลองวันคล้ายวันเกิด วันโกนจุก งานบวชนาคน งานมงคลสมรส งานวันสงกรานต์ งานทำบุญทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนาน จะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อสังคมหลายประการ เช่น ทำให้เกิดความประมาท ขาดความจริงจังในการทำงาน เป็นต้น

ค่านิยมแห่งความสนุกสนานนี้ จำเป็นจะต้องแก้ไขเพราะคนจำนวนมากมักนึกถึงความสนุกสนานโดยไม่คิดว่า เป็นการฟุ่มเฟือยเกินไป ทำให้กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของครอบครัว รายได้ส่วนบุคคลนำไปสู่ปัญหาครอบครัว และสังคมอย่างต่อเนื่องกัน คนไทยชอบสนุกสนาน

^๕ พุทธทาสภิกขุ, การทำบุญทำกุศลที่สูงที่สุด, ความมงมง่าย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การพิมพ์พาณิชย์, ๒๕๐๑, หน้า ๑๕๖.

แต่ควรพอประมาณ และมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาชีพ เพื่อการกินดีอยู่ดีของครอบครัว

๖. การบริโภคนิยม (Consumerism) คนไทยส่วนใหญ่สนใจเรื่องการบริโภคนิยม ชอบเสาะแสวงหาอาหารรับประทานเป็นพิเศษ บริโภคนิยมแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ

- การบริโภคอาหารแปลกๆ เช่น ผัดเผ็ด กบทอด ยำเล็บมือ นาง ยำมันสมองลิง เป็นต้น
- การบริโภคอาหารรสจัด เช่น เป็รี้ยวจัด เค็มจัด หวานจัด เผ็ดจัด เป็นต้น
- การบริโภคอาหารสด เช่น ผักสด ผลไม้สด เนื้อสด ปลาสด กุ้งสด และหอยสด เป็นต้น

เนื่องจากการบริโภคนิยม เป็นค่านิยมทั่วไปของสังคมไทย ดังนั้น กิจกรรมต่าง ๆ จะผูกพันอยู่กับเรื่องการบริโภคตลอดเวลา เช่น การเลี้ยงฉลองงานสมรส การเลี้ยงฉลองยศ การเลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิด การเลี้ยงฉลองเพื่อนร่วมรุ่น การเลี้ยงฉลองขึ้นบ้านใหม่ การเลี้ยงฉลองวันปีใหม่ เป็นต้น การบริโภคนิยม ควรที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงให้บริโภคอาหารที่มีคุณภาพและประหยัด คนเราจะต้องมีอุดมการณ์ว่า “กินเพื่ออยู่ มีใช้อยู่เพื่อกิน” ถ้าทุกคนช่วยกันประหยัดหรือรัดเข็มขัด ก็ช่วยทำให้รายจ่ายของครอบครัวลดลง รายได้จะเพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การพัฒนาบุคคลและสังคมด้วย

๗. โหราศาสตร์ (Astrology) เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยในปัจจุบันมีการแข่งขันกันมาก ทำให้เกิดความตึงเครียด และมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับโชคชะตาชีวิตของคนทุก ๆ ด้าน จึงต้องแสวงหาความรู้ล่วงหน้าว่า ชะตาชีวิตของตนในอนาคตจะเป็นอย่างไร โหราศาสตร์จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในสังคมไทย นับตั้งแต่ชนชั้นผู้บริหารประเทศไปจนถึงคนธรรมดาสามัญทั่วไป จึงทำให้โหราศาสตร์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย เรื่องนี้ควรแก้ไขโดยด่วน เพราะจะทำให้คนหลงงมงาย เชื่อง่าย ไร้เหตุผล ไม่สมกับเป็นชาวพุทธ ฯลฯ

๘. การจัดงานพิธีต่าง ๆ (Ceremony) คนไทยส่วนใหญ่นิยมจัดงานพิธีในโอกาสต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนวงจรชีวิต เช่น งานฉลองวันคล้ายวันเกิด งานบวช งานสมรส งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ฯลฯ การจัดงานต่าง ๆ ดังกล่าว

มักจะจัดให้ใหญ่โตเพื่อควมมีหน้ามีตาของตน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเงินก็ยอมไปกู้ยืมผู้อื่นเขามา นับว่าเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง เปรียบเสมือน “การดำพรักละลายแม่น้ำ” หลังจากการจัดงานแล้วก็กลายเป็นคนมีหนี้มีสินมากมาย บางคนมีลูก ๓ คนแล้ว ยังใช้หนี้สินไม่หมด เพราะการจัดงานใหญ่เกินฐานะนั่นเอง ค่านิยมในเรื่องนี้ควรจะได้รับแก้ไขใหม่โดยเร็ว เพื่อให้เหมาะสมภาวะเศรษฐกิจของสังคมปัจจุบัน เพราะการจัดงานพิธีการต่าง ๆ นั้น ควรจัดให้ถูกต้องตามประเพณีนิยมของท้องถิ่นนั้น ๆ แต่จะต้องจัดอย่างประหยัด โดยเชิญเฉพาะญาติผู้ใหญ่ พี่น้อง และแขกที่ใกล้ชิดจำนวนหนึ่งเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว

๙. ความหรูหรา (Luxurious) คนไทยนิยมแสดงออกซึ่งความหรูหราเพื่อแสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางสังคมของตนสูง เป็นคนชั้นสูง หัวสมัยใหม่ มีเงินมีทอง มีรสนิยมสูง เช่น แสดงออกด้วยการแต่งตัวด้วยของมีค่าราคาแพง จัดงานพิธีใหญ่โต มีเครื่องใช้ต่าง ๆ ราคาแพง ทำงานที่แสดงออกถึงความโก้เก๋ เด่นดัง เช่น อาชีพนักร้อง พนักงานต้อนรับ เดินแฟชั่น ดาราภาพยนตร์ เป็นต้น ความหรูหรานี้เป็นค่านิยมที่ควรแก้ไขอย่างรีบด่วน เพราะเป็นการฟุ่มเฟือย บั่นทอนรายได้ของตนเองและครอบครัว ตลอดถึงสังคมด้วย คนร่ำรวยจริง ๆ จะแสดงตนเป็นผ้าซั้วห่อทอง มีความตระหนี่ถี่ถ้วน และมีรายได้สูง สามารถออมทรัพย์ไว้ได้ การแต่งตัวก็แต่งพอควร ไม่ฟุ้งเฟ้อเกินไป

๑๐. ความเป็นปัจเจกภาพ หมายถึงความเป็นตัวของตัวเอง หรือความเป็นไทในตัวเอง คนไทยส่วนใหญ่นิยมความเป็นตัวของตัวเอง แสดงถึงความมีอิสระเสรีภาพในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามความคิดของตัวเอง ถ้ามีความเป็นไทมากเกินไป จะทำให้ขาดความรู้สึกร่วมกันกับกลุ่มคนในสังคม ทำให้ขาดการรวมกลุ่มหรือองค์กร ตลอดถึงการทำงานเป็นหมู่เป็นคณะ หรือเป็นทีม ยังส่งผลเสียหายให้เกิดแก่สังคมอย่างยิ่ง

คนไทยรักอิสระภาพเป็นค่านิยมที่ดี แต่ขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมด้วย เพราะการทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะทำให้เกิดพลังในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดประสิทธิภาพสูง จะทำให้เกิดผลผลิตสูง และรายได้ก็สูงไปด้วย ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายให้ใช้วิธีการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้น ประกอบผลผลิตสูง ธุรกิจต่าง ๆ ทำให้ครอบครัวมีรายได้สูง และนำความเจริญทางเศรษฐกิจมาสู่ประเทศไทย

๑๑. ตัวใครตัวมัน เกิดจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคือง สิ่งแวดล้อมล้นสน คนตกอยู่ในสภาพลำบาก ทำให้คนไทยส่วนใหญ่รู้สึกนึกถึงตัวเองมากกว่าคนอื่น มุ่งที่จะเอาตัวรอดตั้งคำพังเพยที่ว่า “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” ค่านิยมตัวใครตัวมันนี้เป็นอันตรายต่อเอกภาพของสังคมเป็นอย่างยิ่ง เช่น ผู้ขายนั่งรถเมล์เห็นคนชรา เด็ก คนพิการ ผู้หญิงอุ้มลูกยืนอยู่ข้าง ๆ ก็ไม่ลุกขึ้นสละที่นั่งให้แก่คนเหล่านั้น เพราะมุ่งแต่ความสบายส่วนตัว เป็นคนเห็นแก่ตัว ชาวบ้านบางคนเห็นโจรผู้ร้ายเดินผ่านไปจากละแวกบ้านของตนก็ไม่แจ้งความ หรือบอกความจริงแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะเกรงว่าผู้ร้ายจะกลับมาก่ออันตรายบ้านของตนได้

ค่านิยมเกี่ยวกับตัวใครตัวมันนี้ เกิดขึ้นในสังคมเมืองมากกว่าชนบท เพราะชาวชนบทส่วนใหญ่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี ค่านิยมนี้ทำให้คนเห็นแก่ตัว พ่อแม่ ครูอาจารย์จะต้องฝึกลูกศิษย์เด็กให้มีความเสียสละ รู้จักบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ฝึกให้เป็นคนรู้จักให้และรู้จักรับ ตลอดจนมารยาทต่าง ๆ ในสังคม รู้จักป้องกันความปลอดภัยให้ครอบครัว หมู่บ้านและประเทศชาติ

๑๒. การพนัน (Gambling) คนไทยนิยมเล่นการพนันตั้งแต่เล็กจนโต การพนันที่จัดทำเป็นล่าเป็นลันและมีผู้เล่นจำนวนมากคือ การเล่นสลากกินแบ่งรัฐบาล การเล่นหวยใต้ดินและบนดิน การเล่นไพ่ เล่นถั่ว โป ไฮโล รัมมี่ การเล่นสลากกินรวบ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนไทยโดยเฉพาะชาวไร่ชาวนาชาวชนบทนั้น มีเวลาว่างมาก จึงใช้เวลาว่างไปเล่นการพนัน หวังร่ำรวย ไม่อยากทำงาน การพนันเป็นสิ่งชั่วร้าย เป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี ผิดศีลธรรม และทำให้เกิดการทุจริต คดโกงต่าง ๆ เป็นตัวอย่างไม่ดี และเป็นตัวการอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการลักเล็กขโมยน้อยขึ้นในสังคม

รัฐบาลควรวางมาตรการสำคัญให้ประชาชนเลิกเล่นการพนัน ให้ตำรวจทำการปราบปรามอย่างจริงจัง และควรยกเลิกสลากกินแบ่งรัฐบาล เพราะคนยิ่งจนมากเท่าไร ยิ่งมีความอยากเสี่ยงโชคมากเท่านั้น สลากกินแบ่งรัฐบาลยังมีผลสืบต่อให้คนเล่นสลากกินรวบกันทั่วไป โดยเฉพาะในต่างจังหวัด ฉะนั้น เราควรริบแก้ไขค่านิยมการเล่นพนัน โดยบิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ คอยอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้ถึงผลร้ายของการเล่นพนันและฝึกให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วย

๑๓. การขาดระเบียบวินัย (Disorganization) คนไทยชอบทำอะไรเพื่อความพอใจของตนเองมากกว่าส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงผลที่ผู้อื่นจะได้รับ การขาดระเบียบวินัยจะเห็นได้จาก

กิจกรรมหลายอย่าง เช่น การขับรถบนท้องถนนแล้วแซงซ้ายแซงขวา จอดรถในที่ห้ามจอด ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร จนทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพฯ คนไทยขาดวินัยในตัวเองมาก และไม่นิยมปฏิบัติตามระเบียบวินัยของส่วนรวมด้วย จึงก่อให้เกิดความเสื่อมเสียขึ้นในสังคม ทั้งนี้เพราะขาดการฝึกอบรมจากครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภาวะสังคมพิกาก็จะเกิดจากคนขาดระเบียบวินัยนี้เอง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องทำอย่างที่จะต้องฝึกอบรมให้เด็กรู้จักปฏิบัติตามระเบียบวินัย กฎกติกาของสังคม และผู้ใหญ่ก็ต้องทำเป็นตัวอย่างที่ดีงามในเรื่องระเบียบวินัย ให้เยาวชนรุ่นหลังได้ดู และปฏิบัติตามอีกด้วย

๑๔. ไทยมุง (Curious Spectators) คนไทยส่วนใหญ่ชอบสนใจต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น รถชนกัน ไฟไหม้ การทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน เป็นต้น คนจะมามุงดูกันด้วยความสนใจ จนเรียกติดปากว่า ไทยมุง และ นอกจากนี้ยังชอบสอดรู้สอดเห็น สนใจเรื่องของชาวบ้านของผู้อื่นเขาอีกด้วย ค่านิยมนี้ไม่ลู่จะดีนัก เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไป แต่มีผลเสียที่จะทำให้ปัญหาสังคมเช่นกัน กรณีไฟไหม้ คนมุงดูมากจนกระทั่งรถดับเพลิง หรือตำรวจทำงานไม่สะดวก จึงทำให้ไฟไหม้ลุกลามมากขึ้น ฉะนั้น เราควรจะเลิกค่านิยมไทยมุงเสีย

๑๕. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Generosity) คนไทยนิยมเลี้ยงหรือต้อนรับแขกไปใครมาหาสู่ด้วยการเลี้ยงเครื่องดื่ม เช่น น้ำอัดลม น้ำมะพร้าว น้ำหวาน น้ำเย็น หรือบางครั้งก็เลี้ยงอาหารหนัก โดยถือเป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณ ใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ ชาวชนบทจะมีน้ำใจเอื้อเฟื้อมาก แม้คนแปลกหน้าไม่รู้จักกันมาก่อน ก็ต้อนรับด้วยการเลี้ยงน้ำหรือผลไม้ต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ ถ้าเป็นที่รู้จักยิ่งเอื้อเฟื้อมากขึ้น หากเป็นฤดูผลไม้จะจัดผลไม้ให้เป็นของฝากติดไม้ติดมือกลับบ้านอีกด้วย ค่านิยมนี้ควรจะส่งเสริมให้คงมีอยู่ตลอดไป เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย แต่ควรจะปรับปรุงแก้ไข คือ ให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามอัตภาพของตน อย่าให้มากจนเกินไป จนทำให้เป็นผลกระทบกระเทือนต่อรายได้และครอบครัวของตน

๑๖. การศึกษา (Education) คนไทยนิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย เท่าที่สภาวะเศรษฐกิจของตนจะอำนวยให้ แต่เดิมมาคนไทยนิยมยกย่องคนที่ได้รับการศึกษาสูง เพราะอยากเป็นเจ้าคนนายคน หรือรับราชการ ทว่า ณ ปัจจุบันนี้ ความอยากเป็นเจ้านายได้ลดน้อยลงไปพอสมควร โดยเฉพาะอย่างคนอยู่ในเมืองหลวง แต่คนในชนบทยังนิยมชื่นชมอยู่ คนไทยจำนวนไม่น้อย นิยมในเรื่องวุฒิทางการศึกษา มากกว่า

ประสบการณ์ (Experience) การรับสมัครงานทั่วไปจึงมักพิจารณาวุฒิการศึกษา หรือปริญญาบัตรเป็นเกณฑ์อันดับแรก เพราะการศึกษาเป็นหัวใจในการพัฒนาคนและประเทศชาติ ฉะนั้น ค่านิยมด้านการศึกษาจะไม่เสื่อมสลายไปจากสังคมไทย

๑๓. ระบบอาวุโส (Senior system) คนไทยเคารพนับถือผู้มีอาวุโสมาตั้งแต่โบราณกาล บุคคลที่มีอายุมากกว่าก็จะเรียกลุง ป้า น้า อา พี่ ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีระบบเครือญาติกันแต่อย่างไร ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นญาติพี่น้องกัน มีความเป็นกันเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสามัคคีกันภายในชาติ ระบบอาวุโสอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่อยู่นานกว่า ทำงานนานกว่า หรือแก่กว่า พรรษามากกว่า ก็จะได้รับยกย่องด้วย แต่บุคคลบางคนใช้ค่านิยมเกี่ยวกับระบบอาวุโสไม่ถูกต้องไปปฏิบัติในหน่วยราชการ บริษัทห้างร้าน เอกชน รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรต่าง ๆ กล่าวคือ ไม่ยอมเป็นผู้ตามหรือเชื่อในเหตุผลของผู้อ่อนวัยกว่า แต่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่า หวงตำแหน่งของตน ไม่คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและอ่อนวัยมาทำงานในหน้าที่ที่สูงกว่าตน แต่จะคัดตามระบบอาวุโส อันเป็นผลเสียต่องานนั้น ๆ ได้ ฉะนั้น ระบบอาวุโสจะต้องได้รับการแก้ไขให้เหมาะสม เมื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและส่วนรวมมากยิ่งขึ้นด้วย

๑๔. ชาตินิยม(Nationalism) คนไทยนั้น ส่วนมากมีชาตินิยมยังไม่ถึงขั้นสุดสายหรือสุดโต่ง (Extreme) เหมือนกับชาวญี่ปุ่น ชาวเยอรมัน ชาวยิว ชาวจีน ชาวอินเดีย คนไทยบางคนทำอะไรเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ไม่คำนึงถึงชาติบ้านเมือง เช่นการปลอมแปลงบัตรประจำตัวประชาชนให้คนต่างชาติ ลักลอบนำคนต่างชาติเข้ามาในเมืองไทยเป็นต้น หรือการส่งข่าวลับให้แก่คนต่างชาติ ยอมเป็นเครื่องมือให้แก่ฝ่ายตรงข้ามในการโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อยุแหย่ให้แตกแยกกัน ตัวอย่างเช่นนี้ ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า เป็นคนไม่รักชาติ ขาดความจงรักภักดีต่อมาตุภูมิของตน นับเป็นคนที่อันตรายอย่างยิ่งต่อสังคมไทย จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องปลูกฝังอบรมสั่งสอนเด็ก และเยาวชนทั้งหลาย ให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในเอกราชความเป็นชาติไทย และมาตุภูมิของคนไทย มีความซาบซึ้งในวีรกรรมของพระมหากษัตริย์ วีรบุรุษ วีรสตรีไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ช่วยกันป้องกันรักษาความมั่นคงภายในชาติไทย รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อชาติ ยอมอุทิศทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจให้กับชาติของคนไทยทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติตามคำขวัญที่ว่า”ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ”

บทสรุป

ดังนั้น ค่านิยม(Value) จึงมีความจำเป็นและสำคัญมากในสังคมยุคปัจจุบัน เพราะมีผลกระทบกระเทือนถึงความเจริญก้าวหน้า และความเสื่อมเสียของสังคมและความมั่นคงของชาติ มาก กล่าวคือ สังคมที่มีค่านิยมที่เหมาะสมและถูกต้อง เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี ความปรองดอง และความอดทน เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะมีความเจริญก้าวหน้าอย่างแน่นอน สังคมใดที่มีค่านิยมไม่เหมาะสม เช่น มีการเล่นพนัน ขาดระเบียบวินัย ไร้ความสามัคคี อยู่อย่างตัวใครตัวมัน ฯลฯ สังคมนั้น จะเสื่อมถอยลง และขาดความมั่นคงขึ้นภายในชาติ ดังนั้น ถ้าค่านิยมของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ก็จะทำให้สังคมและวัฒนธรรมของสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

กระบวนการสังคม ซึ่งหมายถึง รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่เสมอในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม ซึ่งจำแนกออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ ความร่วมมือ การแข่งขัน และความขัดแย้ง ความร่วมมือ หมายถึงการทำงานหรือการทำกิจกรรมต่างๆ ระหว่างสมาชิก เพื่อให้บรรลุจุดหมายร่วมกัน รูปแบบของความร่วมมือในแต่ละกลุ่ม สังคมจะมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ความร่วมมือเกิดขึ้นทั้งในกลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะร่วมกัน หรือในสมาชิกที่มีความแตกต่างกัน แต่จำเป็นจะต้องพึงพิงผลประโยชน์ร่วมกันซึ่งมีปรากฏอยู่มากในสังคมปัจจุบัน

การเสียดระบบทางสังคม กับการปรับตัวของสมาชิกในสังคมนั้น ได้มุ่งวิเคราะห์ถึงอัตราความไม่สมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กับการปรับตัวของสมาชิกในสังคม ซึ่งถือว่า ภาวะที่สมาชิกไม่อาจปรับตัวต่อบรรทัดฐานหรือวัฒนธรรมใหม่ เป็นภาวะการถดถอยระบบทางสังคมเรียกว่าวัฒนธรรมล่า (Cultural Lag) อันเป็นปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น การประดิษฐ์ และการแพร่กระจายวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง อันทำให้เกิดปัญหาวัฒนธรรมล่าแก่สมาชิกในสังคม

การเสียดระบบทางสังคมกับปัญหาสังคม เป็นการอธิบายถึงภาวะของสังคมที่มีการเสียดระบบทางสังคมว่า อาจเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกมีความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมจรรยา หรือเกิดจากการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่โครงสร้างอันสลับซับซ้อนขึ้น ซึ่งนำไปสู่ภาวะของการเสียดระบบทางสังคม ๓ ประการ คือ ภาวะของการไว้บรรทัดฐานทางสังคม ภาวะของความขัดแย้งทางวัฒนธรรม และภาวะความล้มเหลวในการควบคุมทางสังคม

ในปัจจุบัน สังคมได้พยายามสร้างบรรทัดฐานที่จะป้องกัน หรือบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยวิธีต่างๆ เช่น โดยการปรับตัวเข้าหากัน เนื่องจากคู่กรณียังมีความต้องการ ที่จะพึงพิงผลประโยชน์ระหว่างกันซึ่งเรียกว่า การผ่อนปรนเข้าหากัน ทั้งนี้การผ่อนปรนเข้าหากัน อาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การหันเหความสนใจของผู้ที่เราขัดแย้งอยู่ด้วยนั้น โดยการสร้างความขัดแย้งกับผู้อื่นเข้าแทนที่ การร่วมกันสร้างบรรทัดฐานใหม่ เพื่อบรรเทาความขัดแย้ง โดยการใช้อำนาจบังคับ และโดยการร่วมลดเป้าหมายของกันและกันลงที่เรียกว่า การประนีประนอม (Compromise) และการสร้างค่านิยมใหม่ๆ เป็นต้น อย่างที่รัฐบาลปัจจุบันกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบันถือว่าเป็นอีกบรรทัดฐานหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสามัคคีและความปรองดองของคนในชาติ ซึ่งกระทำได้โดยการมีเจรจาร่วมกันโดยตรง หรือโดยการให้บุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย หรือโดยการใช้ศาลเป็นผู้ตัดสิน ที่เรียกว่า การอนุญาโตตุลาการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ วรรณประเสริฐ. **สังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, ๒๕๒๒.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พระครูปริยัติกิตติธำรง, ผศ.ดร., (ทองขาว กิตติธโร). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๗.
- _____. **สถาบันสังคม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๗.
- พุทธทาสภิกขุ. **การทำบุญทำกุศลที่สูงสุด, ความมั่งงาย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การพิมพ์พาณิชย์, ๒๕๐๑.
- สุภัตตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ๒๕๔๙.
- อานนท์ อาภาภิรม. **มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๕๑๕.
- _____. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์, ๒๕๒๕.
- Ogburn, William F., **Social Change**, N.Y. : The Viking Press, Inc., 1927.
- Darwin, Charles. **The Problems of World Population**. London : Cambridge University Press, 1958.
- Horton, P.B. and Chester L. **Hunt Sociology**, .Mc. Graw-Hill Inc., 1972.
- Durkheim, Emile. **On the Division of Labor in Society**. New York : Macmillan Press, 1933.
- Spencer, Herbert. **The Evolution of Societies in Social Change : Sources, Pattern**. Edited by Amitai Etzioni. New York : Basic Books, 1973.

เว็บไซต์

[ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/moe/news/detail.php/?NewsID=hotnews>

ผู้บริหารตรวจเยี่ยม